

България и Португалия партньори в Европа – 10 години от присъединяването на България към Европейския съюз

Уважаеми господин Декан,

Уважаеми представители на академичната общност, преподаватели и студенти,

Уважаеми сънародници,

Скъпи португалски приятели,

За мен е голяма чест и привилегия да бъда днес сред Вас, за да отбележим съвместно, в тази прекрасна страна и в Лисабонския университет, 10-годишнината от присъединяването на Република България към Европейския съюз. В тази връзка искам да изкажа специална благодарност на г-н Декана на Филологическия факултет на Лисабонския университет, проф. д-р Пауло Фармхауз Алберто, за честта да бъде с нас за отбелязването на това важно за страната ни събитие. Благодаря и на всички Вас, които се отзовахте на поканата и ни уважихте с присъствието си.

Благодаря сърдечно на проф. Георги Христовски, директор на Центъра за славянски езици и култури, за безрезервната му помощ при организирането на това събитие.

Благодаря и поздравявам студентите, изучаващи български език в това престижно учебно заведение.

Приветствам най-сърдечно българите студенти, изследователи, специализанти и докторанти в Лисабонския университет.

През тази година ние българите отбелязваме 10-годишнината от присъединяването на страната ни към Европейския съюз. Членството в Европейския съюз и днес, както и през 2007 г., се ползва с висока подкрепа сред българския народ и общество. Важно е да се отбележи, че след присъединяването си към Европейския съюз България ускори значително своето социално и икономическо развитие, като понастоящем се стреми да бъде не само достоен член на Съюза, но и да дава своя конструктивен принос в името на по-доброто ни общо бъдеще. В този смисъл, България ще има възможност за една по-видима и съществена роля след 1 януари 2018 г., когато ще председателства за период от шест месеца Съвета на Европейския съюз.

Отбелязването на настоящата годишнина обаче, най-вече предвид очакванията на тази най-престижна аудитория, каквато несъмнено е Лисабонският университет и португалската академична общност, ни провокира да влезем и вникнем в темата за присъствието и ролята на България и Португалия в Европа. За целта ще се опрем на някои безспорни исторически факти. Само така може да се осмисли в пълна степен значението на присъединяването и на присъствието на нашите две държави в Европейския съюз.

България е една от най-старите държави в Европа и е единствената, която е запазила оригиналното си название непроменено през дългите векове на своето съществуване. България е основана в 681 г., а все повече се налага тезата за формирането на държавата ни през 623 година.

Забележителен факт е, че въпреки историческите превратности и кръстопътното си географско разположение България, преживяла периоди на възходи и падения, съумява да се съхрани в продължение на близо 14 века, чак до наши дни. Нещо повече,

средновековната българска държава, утвърдила правото си на съществуване в пряк сблъсък не с кого да е, а със самата Източна римска империя (позната в историческата наука след 16-ти век и като Византия). Българската държава, приела християнството и наложила новата, съвременна комуникация между държава (власт), църква и пазар, стимулира развитието на държавните процеси в Югоизточна Европа.

С този, сам по себе си значим факт, обаче, далеч не се изчерпва приносът на България за европейската цивилизация.

Създаването на писмеността – Кирилицата, сътворена в края на 9 век, е от фундаментално значение за развитието на европейската цивилизация. По този повод е важно да се уточни, че кирилската азбука възниква в съответствие с концепцията на глаголическата азбука, създадена от Светите братя Кирил и Методий, поради което е наречена в чест на единия от тях, но по същество тя представлява нова азбука, която е оригинално творение на старобългарските книжовници, покровителствани и насърчавани от българските владетели Борис I и Симеон Велики.

Именно благодарение на новосъздадената в Средновековна България кирилска азбука богослужебните християнски книги са преведени на старобългарски език, чрез който кирилската писменост, впоследствие възприемат множество европейски народи: сърби, власи, руснаци, украинци, белоруси, и др. Както и българите, така и повечето от споменатите народи използват Кирилицата и понастоящем. С присъединяването на България към ЕС, кирилската азбука вече заслужено е интегрална част от съкровищницата на писмеността в Европа.

Разпространението на старобългарската книжнина, която в средновековието намира приложение основно в църковната дейност, стои в основата на цялостния духовен подем в Югоизточна и Източна Европа. Това намира отражение не само в разпространението на християнството, но също така и в други области като развитието на философско-теологичната мисъл, архитектурата, живописата и др. Не случайно България е считана за една от люлките и извори на европейския ренесанс, с налагането на триединството на държава, църква и пазар.

Предвид споменатите факти няма да е пресилено твърдението, че присъединяването на България към Европейския съюз през 2017 г. е всъщност едно своеобразно „голямо завръщане“ – на една държава и на един народ, които близо 1400 години са подпомагали развитието на европейската цивилизация. Убедени сме, че и днес, както е било и в миналото, България има с какво да допринесе за една по-обединена, по-силна, по-справедлива, но и духовно по-богата Европа.

От друга страна, Португалия, подобно на България, е също една от най-старите европейски държави, също със свой уникален принос за формирането на европейската цивилизация. Нещо повече, именно Португалия е страната, допринесла най-много за отварянето на европейската цивилизация към света. Благодарение на великите португалски мореплаватели европейците за първи път достигат отвъд смятаното дотогава за краен предел. Така е поставено началото на една изцяло нова епоха в развитието на Европа, а и на човечеството.

Паралелно, приносът на Португалия, подобно на България, не може и не трябва да бъде ограничаван до политическото или геополитическото му измерение.

Затова, именно тук, в този храм на знанието и езика, какъвто е безспорно Лисабонският университет, е особено важно да се изтъкне значителният принос на Португалия за развитието на европейската книжовност.

Този принос е органически свързан с епохалното дело на гения Луиш Ваш де Камоеш и с дейността на португалските духовници и книжовници, основали през далечната 1288 г. един от най-старите университети в Европа – Лисабонския университет, върху чиято основа впоследствие възниква и Университетът на Коимбра.

Европа никога нямаше да бъде това, което е понастоящем, и без приноса на Португалия и на португалския народ в области като архитектура, урбанистика, музика и изобразително изкуство. Европа, нямаше да бъде Европа без шедьоври като Жеронимуш, Белейм, Алкобаса, Томар, Баталя, Мафра и множество други уникални творения, които са изградени с такъв творчески гений, че постигат най-висша степен на хармония и синтез между материалното и духовното. Нямаше да бъде същата без забележителните художествени творби на голям майстор като Грао Вашко, нито пък без трогващата меланхолична мелодичност на фадото, която не може да остави безразличен дори неразбиращия езика чужденец, чул го за първи път. Силно доказателство за универсализма и хуманизма на посланията, вплетени дълбоко в португалската материална и нематериална култура, като част от общоевропейската културна идентичност.

Следователно, от гледна точка на вече споменатото, членството на България и Португалия в ЕС може да бъде определено, макар и метафорично, като изграждането на един паневропейски мост между изтока и запада на континента. Чрез него едни от най-старите държавнически, духовни и културни традиции, обособили се независимо една от друга в двата края на Европа, днес се срещат, за да продължат приноса си за европейската цивилизация, както са го правили и в миналото. Европа и Европейският съюз нямаше да бъдат това, което са, без Португалия и без България, защото модерността и прогреса на Европа почиват върху историята, културата и традициите.

В този смисъл, но погледнато от друга перспектива, приносът на нашите две страни и на техните народи понастоящем ни задължава да допринесем за една нова историческа мисия – за бъдещето на Европа. Това е една повече от достойна мисия.

А за да бъдем на висотата на тази благородна цел, стоящата на дневен ред пред нашите два народа, преди това е необходимо ние – българите и португалците, да се опознаем по-добре, за което се надяваме искрено, че тази наша среща ще спомогне.

Благодаря Ви за вниманието!